

**PEDAQOJİ TEXNOLOGİYALAR
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ
PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES**

UOT 37.0

**PEDAQOJİ TEXNOLOGİYALAR TƏLİM PROSESİNİN
PLANLAŞDIRILMIŞ SİSTEMİ KİMİ**

Sara Elşad qızı Həşimbəyli

Sumqayıt Dövlət Universitetinin magistranı

ORCID: 0009-0009-5731-4899

E-mail: kerimova.sara@mail.ru

Açar sözlər: *təfəkkür, fəal təlim, bələdçi, uşaq, təlim, tədqiqatçı, bacarıq və vərdislər, şagird, problemlə vaxtı.*

Ключевые слова: *мышление, активное обучение, руководитель, ребенок, обучение, исследователь, навыки и привычки, ученик, проблемная ситуация.*

Key words: *thinking, active learning, guide, child, training, researcher, skills and habits, student, problem situation.*

Sosial keyfiyyətlər, bilik əldə etmək, pedaqogikanın texnologiya ilə əlaqəsi, görkəmli pedaqoq A.S. Makarenkonun adı ilə bağlıdır. Makarenko ötən əsrin 30-cu illərində pedaqoji texnologiyalar haqqında məlumat vermiş və onların xüsusiyyətlərini nümayiş etdirmişdir. A.S. Makarenko özünün məşhur "Pedaqoji poema" əsərində yazırdı ki, pedaqogikamızda aparıcı rol əxlaqi məsləhətlərin məntiqidir.

Pedaqoji texnologiyaların pedaqogikada tədqiqatçılar tərəfindən kütləvi şəkildə tətbiqi ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəllərinə təsadüf edir. Bunun əsas səbəbi Amerika və Avropa ölkələrində məktəb islahatlarıdır. Bu sahədə bir çox Amerika və Avropa alimləri J. Korlle, B. Blum, D. Vruner, G. Seys, C. Oskarellin, rus maarifçiləri P. J. Galperin, N.T. Talizina, N. Yanda, J. K. Babanski, P. M. Erdmiyev, V. S. Kukuşindir, V.A.N.M. Kazımov, B.A. Əhmədov, A.X.Paşayev, F.A. Pestpalkodan Rüstəmov və başqaları, Azərbaycan maarifçiləri. Göstərilə bilər. Bu tədqiqatçılar təhsil texnologiyaları və təhsil texnologiyaları anlayışlarını ayrıca izah etmiş və pedaqoji texnologiya anlayışına aydınlıq gətirmişlər.

A. Mehrabovun, Ə. Abbasovun, Z. Zeynalovun, R. Həsənovun "Pedaqoji texnologiyalar"ında pedaqoji texnologiyalar təhsil, təlim, tədris və s. ehtiva edir. Burada yazılır: "Pedaqoji texnologiya təhsil prosesinin layihələndirilməsinin sistemli metodu kimi öz mahiyyətinə görə səciyyələnilir".

Göründüyü kimi, pedaqoji texnologiyalar pedaqoji prosesin sistemli, ardıcıl və planlı hissəsidir və burada ardıcıl və qarşılıqlı əlaqədə olan hərəkət sistemi və dinamizmi mövcuddur. Bu prosesdə pedaqoq və müəllim uşaqlar və şagirdlərlə qarşılıqlı əlaqədə müəyyən üsul və vasitələrin köməyi ilə əldə edilən bir və ya bir neçə təhsil məqsədini həyata keçirirlər.

Tədris prosesində metod və vasitələr, təlim metodları toplusundan ibarətdir. Tərbiyə metodları - uşaqların təhsil mərhələlərinə uyğun olaraq müəllimin rəhbərliyi altında müəyyən bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnməsi, inkişaf etdirilməsi və inkişaf etdirilməsi prosesidir.

Respublikamızın təhsil sistemində həyata keçirilən islahatlar və yeniliklər gənc nəsildə vacib olan bir çox zəruri keyfiyyətlərin formalaşmasına geniş imkanlar yaradır. Sosial keyfiyyətlərin məcmusu - biliklərə, yaradıcılığa yiyələnmək, müasir elmi-texniki yenilikləri tapmaq,

onlardan istifadə etmək, öz qabiliyyətlərini reallaşdırmaq və s. bu baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Təcrübə və araşdırmalar göstərir ki, XXI əsrdə yaşayıb-ışləyəcək bugünkü uşaqların yeni dövrün tələblərinə uyğun təhsil və tərbiyəsi üçün ənənəvi təhsil və metodlar yetərli deyil. Odur ki, dünyanın müxtəlif ölkələrinin qabaqcıl təcrübəsini öyrənməklə fəal təhsil metodlarından istifadə etmək və tədris prosesini aktivləşdirmək, təhsil metodlarını yeniləmək, uşaqların fəallığını təmin etməyə yönəlmiş aktiv, iş formalarından istifadə etmək, yeni təhsil texnologiyalarını mənimsəmək və tətbiq etmək lazımdır. Bunları bacarmaq çox vacibdir.

Yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiqi daha çox təhsilin məqsədlərindən asılıdır. Ona görə də təhsilin nəticəsi onun məqsədləri ilə sıx bağlı olduğundan, hər bir müəllim təhsil prosesində texnoloji prosesləri planlaşdırarkən ilk növbədə bu prosesin məqsədinin nə olduğunu aydın şəkildə anlamalı və bütün vasitələri bu məqsədin həyata keçirilməsinə yönəltməlidir.

Beləliklə, istər məktəbəqədər təhsil müəssisələrində, istərsə də orta ixtisas təhsili müəssisələrində təhsil texnologiyası təhsil prosesinin təşkilati-metodik vasitəsi kimi çıxış edir, bu prosesin qarşılıqlı asılılığını və onun həyata keçirilməsi mexanizmini özündə ehtiva edir.

Tədris prosesində şagirdlərin tədris-idrak fəaliyyətinin təşkili və idarə edilməsi əsasən fəaliyyətə istiqamətləndirmənin stimullaşdırılmasının təşkilindən, təhsil və inkişaf fəaliyyəti üçün şəraitin yaradılmasından asılıdır.

Digər asılılıq müəllimin pedaqoji ustalığı və məharəti ilə bağlıdır. Belə ki, müəllim yüksək peşəkarlıq və didaktik bacarıq hazırlığına dair nəzəri və praktiki biliklərə yiyələndikcə onun texnoloji proseslər haqqında pedaqoji təfəkkürü genişlənir. O, təşkil etdiyi təlimin, dərslərin, tərbiyəvi fəaliyyətin ən kiçik elementlərinə belə yaradıcı münasibət bəsləyir, onu müəyyən mənada “yenidən qurur” və potensial istedadlarını üzə çıxarır. Onların digər müəllim və müəllimlərdən fərqi məhz bu fərdi üslubda, pedaqoji problemlərin həllində unikal texnologiyalardan, yəni “müəllif texnologiyalarından” istifadəsində özünü göstərir.

Hazırda yeni yanaşmaların tətbiqi təhsil prosesinin təkmilləşdirilməsi vasitəsidir və dünya təhsil sistemində təhsil sisteminin müasirləşdirilməsinin əsas strateji istiqamətlərindən biri kimi nəzərdən keçirilir. Son illər təhsil sistemində aparılan islahatlar onun məzmununun təkmilləşdirilməsini, fəal təlim metodlarının tətbiqini zəruri edir.

Bu mənada fəal təlim metodlarının pedaqoji prizmadan öyrənilməsi, onların kurslarda tətbiqinin yayılması və qabaqcıl təcrübənin yayılması problemi problemin əhəmiyyətini artırır.

Problemin aktuallığı. Yeni təlim texnologiyalarından istifadə dərslərin mahiyyətini dəyişir, uşaqları tədqiqata həvəsləndirir, onları təlim predmetinə çevirir. Bu metodların üstünlüklərindən biri də onların demokratik, dinamik və mühafizəkarlıqdan uzaq olmasıdır. Bu vəziyyət ən zəif, sakit, qorxaq, melankolik tipli uşaqların belə hərəkətə keçməsinə səbəb olur.

Problemin elmi yeniliyi. Müasir təlim texnologiyalarının təhsil prosesinə daxil edilməsi şagirdlərin qeyri-fəallığının aradan qaldırılmasına, lazım olan təfəkkür xüsusiyyətlərinin formalaşdırılmasına, təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə şərait yaradaraq, respublikamızda təhsil sahəsində islahat proqramında göstərilən demokratikləşdirmə, humanisləşdirmə, diferensiallaşdırma, fərdiləşdirmə, inteqrasiya və humanitarlaşdırma prinsiplərini həyata keçirməyə imkan verir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Yeni təlim texnologiyaları şagirdlərdə sərbəst düşünmək və işləmək bacarıqlarını artırır, müqayisə etmək, nəticə çıxarmaq qabiliyyətlərini inkişaf etdirir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında təhsil üzrə Dövlət Strategiyası. Bakı, 2013.
2. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2010.
3. İlyasov M. Müəllim peşəkarlığı və pedaqoji səriştəliliyin müasir problemləri. Bakı: Elm və təhsil, 2018.
4. Mehrabov A. O. Səriştəli müəllim hazırlığının problemləri. Bakı: Elm və təhsil, 2015.
5. Mehrabov A., Abbasov Ə., Zeynalov Z., Həsənov A. Pedaqoji texnologiyalar. Bakı, 2006.

C.Ə. Гашибейли**Педагогические технологии как последовательная планированная система учебного процесса
Резюме**

В статье рассказывается о педагогических технологиях, как о последовательной планированной системе учебного процесса. Отмечается, что эти технологии направлены на устранения пассивности детей, развивают навыки мышления, креативности и служат повышению качества обучения, а также способствуют реализации принципов индивидуализации, дифференциации, интеграции предусмотренный Программой Реформ Образования Азербайджанской Республики. Однако при применении педагогических технологий следует учитывать особенности занятия и их соответствие теме и целям занятия.

S.E. Hashimbayli**Pedagogical technologies as a consistent planned educational process system
Summary**

The article describes pedagogical technologies as a consistently planned system of the educational process. It is noted that these technologies are aimed at eliminating the passivity of children, develop thinking skills, creativity and serve to improve the quality of education, as well as contribute to the implementation of the principles of individualization, differentiation, integration provided for by the Education Reform Program of the Azerbaijan Republic. However, when applying pedagogical technologies, one should take into account the particularities of the lesson and their correspondence to the theme and objectives of the lesson.

Redaksiyaya daxil olub: 07.03.2024